

УДК 355.422

Є.В. Шамко, О.М. Жарик, В.В. Коваль

Командування Повітряних Сил Збройних Сил України, Вінниця

ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОВІТРЯНИХ СИЛ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВЕДЕННЯ ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ

Розкриті основні особливості застосування Повітряних Сил в сучасних умовах ведення збройної боротьби.

Ключові слова: Повітряні Сили, збройна боротьба, форми та способи застосування.

Постановка завдання у загальному вигляді та його зв'язок із практичними заходами

Зміни в стратегії, оперативному мистецтві та тактиці визначають основні тенденції ведення збройної боротьби у повітряному просторі і як наслідок, потребують подальшого розвитку форм та способів застосування Повітряних Сил. Сьогодні для Збройних Сил України вкрай актуальним є вивчення та розповсюдження отриманого досвіду протистояння новим способам і методам захоплення військових об'єктів, відбиття нападів на військові об'єкти у східних регіонах України, виконання завдань військовими частинами (підрозділами) в нестандартних (асиметричних) умовах ведення "гібридної війни". Результати аналізу набутого бойового досвіду застосування Повітряних Сил в зоні антитерористичної операції, можливостей засобів повітряного нападу збройних сил Російської Федерації щодо використання авіації, крилатих ракет з глибини своєї території для забезпечення успіху дій наземних угруповань військ в Сирії дозволяють визначити: основні тенденції сучасної збройної боротьби в повітрі в умовах ведення "гібридної війни"; особливості виконання завдань родами військ Повітряних Сил в сучасних операціях (бойових діях) Збройних Сил України; нові форми і способи застосування Повітряних Сил в ході виконання завдань протиповітряної оборони та ведення операцій (бойових дій); шляхи підвищення бойових спроможностей авіації та засобів протиповітряної оборони для гарантованого виконання визначених завдань Повітряних Сил; напрями проведення модернізації існуючих та створення нових зразків озброєння та військової техніки Повітряних Сил. За таких умов вкрай актуальним завданням є вивчення та розповсюдження отриманого досвіду застосування військ (сил), що і обумовлює актуальність даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості "класичного" застосування Повітряних

Сил сьогодні достатньо повно розкриті в низці наукових робіт [1–5]. В той же час, в ході застосування військ (сил) на сході України відбуваються певні зміни, які вимагають уточнення та доповнення до теорії і практики застосування Повітряних Сил. З урахуванням цього, **метою статті** є визначення особливостей застосування Повітряних Сил в умовах ведення "гібридної війни".

Основна частина

Необхідність стримування агресивних дій Російської Федерації обумовила зосередження основних зусиль Повітряних Сил на виконанні завдань протиповітряної оборони України, як стратегічної форми дій різномірних та різновідомчих сил та засобів.

При цьому, спільне виконання за єдиними замислом і планом завдань протиповітряної оборони в "гібридній війні" здійснюється в умовах: значного збільшення кількості засобів повітряного нападу, розміщених в безпосередній близькості державного кордону України; масованого застосування безпілотних авіаційних комплексів в районі проведення антитерористичної операції на сході України; постійної загрози застосування диверсійно-розвідувальних груп в районах розміщення об'єктів та позицій військових частин та підрозділів Повітряних Сил; нестабільного відношення населення на певних територіях до представників Збройних Сил України.

Сукупність даних умов визначає низку особливостей функціонування системи протиповітряної оборони, які мають визначальний вплив на застосування сил і засобів родів військ та спеціальних військ Повітряних Сил.

Так, до основних особливостей застосування сил та засобів радіолокаційної розвідки в "гібридній війні" можна віднести:

розташування позицій підрозділів радіотехнічних військ в безпосередній близькості від лінії бойового зіткнення для виявлення засобів повітряного нападу, які діють на малих та гранично малих висо-

тах з використанням активних перешкод на максимальних дальностях;

збільшення кількості маневрів (переміщень) підрозділів радіотехнічних військ для створення прихованого радіолокаційного поля;

значне збільшення обсягу завдань інженерного забезпечення та безпосередньої охорони та оборони позицій радіотехнічних військ;

розміщення позицій радіотехнічних військ в зонах безпосереднього впливу засобів вогневого ураження ближньої дії (міномети, танки, ствольна артилерія, РСЗВ);

тривале автономне виконання завдань в умовах неритмічного функціонування системи МТЗ.

Підвищення ефективності виконання завдань радіолокаційної розвідки в умовах “гібридної війни” можливо здійснити за рахунок:

формування додаткових радіотехнічних підрозділів, продовження розробки автоматичних радіолокаційних станцій на вежах;

прийняття на озброєння нових радіолокаційних станцій;

залучення цивільних радіолокаційних систем та інтегрування їх в загальну систему розвідки повітряних об’єктів;

удосконалення системи всебічного забезпечення окремо розташованих підрозділів.

Головною особливістю застосування підрозділів радіотехнічної розвідки Повітряних Сил в “гібридній війні” є потреба створення прихованого поля спостереження. Створення прихованого поля спостереження за повітряною обстановкою можна досягти шляхом:

закупівлі сучасних комплексів радіотехнічної розвідки чеського виробництва;

забезпечення пунктів управління Повітряних Сил оперативною інформацією щодо підготовки та початку застосування засобів повітряного нападу, отриманою від космічної та стратегічної агентурної розвідки.

Широкомасштабне застосування противником різноманітних засобів повітряного нападу, що діють у всьому спектрі висот із створенням активних радіоелектронних перешкод, визначають наступні особливості застосування сил та засобів зенітного ракетно-артилерійського прикриття військ та об’єктів в “гібридній війні”:

по-перше – це створення ешелонованої об’єктово-зональної ППО в операційних районах на ймовірних напрямках дій противника;

по-друге – це створення “прихованої” системи зенітного ракетного вогню для нарощування зенітного ракетного прикриття військ та об’єктів.

При цьому, спільне застосування зенітних ракетних, зенітних ракетно-артилерійських комплексів

різного типу на одній позиції, як свідчить досвід антитерористичної операції, забезпечує високу ефективність боротьби з повітряними цілями за рахунок максимального використання можливостей кожного типу озброєння відповідно до їх основного призначення, і компенсації недоліків одних за рахунок переваг інших.

Потрібно враховувати, що в “гібридній війні” збільшується кількість чинників, що ускладнюють виконання завдань зенітного ракетно-артилерійського прикриття військ та об’єктів.

Це вимагає завчасного проведення комплексу заходів підготовки, всебічного забезпечення, які будуть максимально знижувати можливі ризики невиконання підрозділами зенітних ракетних військ поставлених бойових завдань.

В сучасних умовах значно збільшується частка безпілотної авіації у вирішенні завдань розвідки та вогневого ураження.

Необхідно відмітити, що мобільні підрозділи зенітних ракетних військ та ППО Сухопутних військ здатні забезпечити ефективну боротьбу з безпілотними літальними апаратами противника оперативно-тактичного та стратегічного класів.

В той же час на сьогодні існує низка проблемних питань в організації боротьби з розвідувальними та ударними безпілотними літальними апаратами тактичного класу. За таких умов, вкрай актуальним є продовження заходів щодо створення комплексної системи боротьби з безпілотними авіаційними комплексами противника.

При цьому, потрібно обов’язково враховувати, що досягнення успіху в боротьбі з безпілотною авіацією на сьогодні можливе також за рахунок проведення організаційних заходів щодо завчасного прогнозування маршрутів польоту, створення розгалуженої, у тому числі агентурної мережі розвідки, вибору доцільних вогневих позицій для їх знищення як в польоті, так і в місцях можливого запуску.

Досвід проведення антитерористичної операції та виконання завдань з протиповітряної оборони свідчить, що сьогодні існує низка проблемних питань застосування авіації, а саме: низька ефективність функціонування системи захисту літаків від засобів ППО бойовиків, насамперед сучасних ПЗРК; обмежені можливості сил та засобів повітряної розвідки; низька ефективність застосування авіаційних засобів ураження з великих висот через недосконалість засобів розвідки та навігації літаків.

В таких умовах підвищення ефективності застосування авіації передбачається здійснити за рахунок створення нових зразків авіаційної техніки, авіаційних засобів ураження та РЕБ, розгалуженої аеродромної мережі, у тому числі підготовлених аеродромних ділянок автомобільних доріг, удоско-

налення системи льотної підготовки, проведення комплексних авіаційних робіт з пошуку та рятування.

Результати проведеного аналізу виконання завдань авіаційної підтримки військ в ході проведення антитерористичної операції свідчать, що ефективне виконання завдань ударною авіацією в сучасних умовах, насамперед, залежить від наявності дієвої системи управління та якісної організації взаємодії під час виконання спільних бойових завдань.

В ході виконання завдань авіаційної підтримки військ особлива увага повинна приділятися відпрацюванню практичних питань взаємного розпізнавання та позначення переднього краю своїх військ, оборонних рубежів, доведення цілевказівок та перенацілювання на запасні цілі, організації взаємного інформування військ (сил) про характер бойових дій.

Тому, удосконалення системи управління авіаційною підтримкою повинно бути спрямоване на забезпечення: чіткої взаємодії з пунктами управління сухопутних військ; розподілу цілей для штурмовиків та вертольотів армійської авіації; забезпеченні чіткого взаємного розпізнавання своєї авіації; розмежуванні дій авіації та артилерії за висотами, часом та об'єктами (цілями) ураження.

Створення вздовж державного кордону України та в зоні проведення антитерористичної операції комплексної системи розвідки збільшує можливості противника щодо виявлення військ та об'єктів.

З урахуванням можливих сценаріїв ведення розвідувальної діяльності Російської Федерації, ефективна протидія усім видам розвідки в умовах "гібридної війни" можлива за рахунок: широкомасштабного проведення заходів дезінформації та демонстраційних дій; проведення робіт щодо удосконалення засобів імітації діяльності військ та об'єктів; збільшення штатно-табельної потреби усіх типів засобів маскування та удосконалення організаційно-штатної структури підрозділів бойового забезпечення військ; створення спеціалізованих підрозділів маскування та імітації військових об'єктів Повітряних Сил; перенесення акценту захисту державної таємниці на гарантоване забезпечення збереження інформації під час планування та застосування військ; створення розгалуженої захищеної системи передачі інформації (використання сертифікованих електронно-обчислювальних машин, закритих каналів зв'язку для службових переговорів).

Для цього необхідно продовжити заходи щодо формування додаткових підрозділів радіоелектронної боротьби, закупівлі сучасних засобів радіоелектронної боротьби, модернізації існуючих, оснащення літальних апаратів новітніми засобами індивідуального та групового захисту.

Для визначення нових форм і способів застосування Повітряних Сил в операціях (бойових діях), які дозволять забезпечити більш повну реалізацію існуючих потенційних можливостей військ (сил), доцільно забезпечити постійний моніторинг можливих загроз національній безпеці України у воєнній сфері, продовжити заходи щодо уточнення завдань Повітряних Сил в системі операції Збройних Сил України та вироблення нових підходів щодо їх вирішення.

Реалізація потенційних можливостей Повітряних Сил в сучасних операціях (бойових діях) буде істотно залежати від функціонування системи управління авіацією та протиповітряною обороною. При цьому, в умовах особливого періоду, пріоритетними завданнями Повітряних Сил стають авіаційна підтримка угруповань військ (сил) та їх винищувально-авіаційне і зенітне ракетне прикриття.

Це вимагає проведення низки заходів щодо нарошування існуючої системи управління авіацією та ППО оперативних угруповань військ, створення сучасних пунктів управління на рухомих засобах, впровадження автоматизованої системи управління військами та зброєю.

Для визначення доцільних шляхів вирішення існуючих проблемних питань підготовки, застосування та всебічного забезпечення Повітряних Сил, доцільно продовжити заходи щодо прийняття на озброєння нових зразків техніки, науково обґрунтувати напрями подальшого реформування та розвитку Повітряних Сил, уточнити їх бойовий склад та структуру, визначити доцільні способи виконання завдань, сформулювати можливі підходи щодо адаптування теоретичних основ застосування військ (сил) до існуючих концепцій застосування збройних сил провідних країн світу. В результаті виконання очікується досягти у короткостроковій перспективі позитивний ефект нарощування боєздатності військ (сил) з раціональною витратою фінансових та матеріальних ресурсів.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Таким чином, розкриті у статті особливості застосування Повітряних Сил в умовах "гібридної війни" потребують обов'язкового врахування в нормативних та керівних документах. При цьому, адекватне реагування на гібридні загрози, асиметричний характер бойових дій, широке використання непрямих дій буде можливим тільки за рахунок впровадження нових підходів до удосконалення існуючих форм і способів застосування Повітряних Сил, вирішення існуючих проблемних питань підготовки, застосування та всебічного забезпечення військ (сил).

Список літератури

1. Рибак М.І. Воєнне мистецтво в локальних війнах після другої світової війни: навчальний посібник / М.І. Рибак, Ю.Г. Бадах. – К.: НАОУ, 2000. – 136 с.

2. Толубко В.Б. Основні закономірності сучасних локальних війн та збройних конфліктів: навчальний посібник / В.Б. Толубко, Ю.І. Бут, В.О. Косевцов. – К.: НАОУ, 2002. – 68 с.

3. Методологічні засади обґрунтування раціональних форм та способів застосування угруповань військ (сил): Воєнно-теоретична праця / В.Г. Радецький, І.С. Руснак, О.М. Загорка та ін.; за заг. ред. С.О. Кириченка. – К.: НАОУ, 2007. – 288 с.

4. Городнов В.П. Моделювання бойових дій військ (сил) протиповітряної оборони та інформаційне забезпечення процесів управління ними (теорія, практика, історія розвитку): монографія / В.П. Городнов, Г.А. Дробаха, М.О. Єрмошин, Є.Б. Смірнов, В.І. Ткаченко. – Харків: ХВУ, 2004. – 410 с.

5. Теорія і практика боротьби з малорозмірними низьколітніми цілями (оцінка можливостей, тенденції розвитку засобів протиповітряної оборони): монографія / І.С. Романченко, О.М. Загорка, С.Г. Бутенко, О.В. Дейнега. – Житомир: "Полісся", 2011. – 344 с.

6. Довідник учасника АТО: озброєння і військова техніка Збройних Сил Російської Федерації / [А.М. Алімпієв, Г.В. Певцов, Д.А. Гриб та ін.]; за заг. ред. А.М. Алімпієва. – Х.: Оригінал, 2015. – 732 с.

Надійшла до редколегії 14.04.2017

Рецензент: д-р техн. наук проф. В.Ю. Богданович, Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, Київ.

ОСНОВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ВОЗДУШНЫХ СИЛ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ВЕДЕНИЯ ВООРУЖЕННОЙ БОРЬБЫ

Е.В. Шамко, А.Н. Жарик, В.В. Коваль

Раскрыты основные особенности применения воздушных сил в современных условиях ведения вооруженной борьбы.

Ключевые слова: Воздушные Силы, вооруженная борьба, формы и способы применения.

BASIC FEATURES OF USE OF THE AIR FORCE UNDER PRESENT-DAY CONDITIONS DURING ARMED STRUGGLE

V. Shamko, A. Zharik, V. Koval

Basic features of use of the Air Force under present-day conditions during armed struggle are expanded.

Keywords: Air Force, armed struggle, forms and methods of use.